

Urzędy kontroli skarbowej na granicy prawa

Rozmowa z Andrzejem Ladzińskim, doradcą podatkowym, partnerem zarządzającym GWW Tax

Czy wprowadzenie od 15 października 2013 r. do ordynacji podatkowej obowiązku zawiadomienia podatnika o wszczęciu postępowania karnego skarbowego zmieniło praktykę urzędów, czy też nadal często rozpoczynają one taką procedurę tylko po to, aby uniemożliwić przedawnienie się zobowiązania podatkowego?

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt P 30/11), w którym analizowano zgodność z konstytucją art. 70 par. 6 pkt 1 ordynacji, praktyka organów skarbowych, a w szczególności organów kontroli skarbowej, zmieniła się jedynie w ten sposób, że wszczynając postępowanie karne skarbowe, zawiadamiają one o tym zainteresowanego przed upływem ustawowego terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego. Nie zmienia to jednak oceny tego typu nagannych praktyk.

Dlaczego?

W dalszym ciągu postępowania karne skarbowe są traktowane instrumentalnie. Nie służą ściganiu przestępstw i ich sprawców, lecz są sposobem na uniknięcie przedawnienia zobowiązania w trakcie toczącego się postępowania podatkowego. Świadczy o tym choćby to, że bezpośrednio po wszczęciu postępowania karnego skarbowego jest ono zawieszane do czasu zakończenia postępowania podatkowego.

Czy są jakieś dane na ten temat?

Od ponad trzech lat staramy się pozyskać informacje na ten temat, które potwierdzą – bądź zaprzeczą – że mamy do czynienia z nadużyciem art. 70 par. 1 pkt 6 ordynacji. Dane są w posiadaniu administracji podatkowej, którą bardzo strzeże dostępu do nich. Mimo to pewne ustalenia udało nam się poczynić. I choć są dość ograniczone w stosunku do oczekiwań, to raczej potwierdzają, niż zaprzeczają temu, co doradcy podatkowi myślą o działaniach ad-

ministracji podatkowej, o których rozmawiamy.

Co wynika z pozyskanych przez państwa danych?

Po pierwsze, że organy kontroli skarbowej bardzo rzadko wszczynają postępowania karne skarbowe przed zakończeniem postępowania kontrolnego i postępowania odwoławczego, a jeśli już to robią, to tylko wówczas gdy postępowanie podatkowe nie zakończy się przed upływem ustawowego terminu przedawnienia zobowiązania, którego dotyczy.

Po drugie, że stosunkowo mała liczba procedur karnych skarbowych wszczętych w toku trwającego postępowania podatkowego została zakończona skazaniem sprawcy lub choćby wniesieniem aktu oskarżenia do sądu. Najczęściej są one zawieszane lub umarzane.

Po trzecie, że liczba postępowań karnych skarbowych wszczynanych w trakcie toczącego się postępowania podatkowego z roku na rok rośnie.

Jak ten problem przedstawia się w liczbach?

Bardzo podstawowe dane przedstawiło tylko 5 z 16 urzędów kontroli skarbowej. Z otrzymanych informacji wynika, że w latach 2009–2010 w tych urzędach 260 razy rozpoczynano procedurę karną skarbową w trakcie toczącego się postępowania podatkowego. Z tego w 259 przypadkach przedmiotem postępowania podatkowego było zobowiązanie, które przedawniało się z końcem roku, w którym rozpoczęło się postępowanie karne skarbowe. Bardziej szczegółowe dane udało się uzyskać tylko od jednego z UKS. Obejmowały one lata 2008–2012. I wskazują one pewną tendencję. W 2008 r. odnotowano w tym urzędzie 8 przypadków wszczęcia procedury karnej skarbowej w ostatnim roku biegu terminu przedawnienia, natomiast w 2011 r. – aż 114 takich przypadków. W sumie w latach 2008–2012 252 razy wszczęto

fot. Wojciech Górski

wykorzystywanie postępowań karnych skarbowych. Możemy podejrzewać, że czynią to z obawy przed konsekwencjami, jakie wiązałyby się z ujawnieniem tej niezgodnej z prawem praktyki. Pamiętać bowiem należy, że Trybunał Konstytucyjny, wypowiadając się w sprawie konstytucyjności art. 70 par. 1 pkt 6, zastrzegł, że potwierdzenie obaw dotyczących instrumentalnego wszczynania postępowań karnych skarbowych przez organy skarbowe może rodzić wątpliwości co do zgodności tego przepisu z konstytucją.

Jak rozumiem, cel wprowadzenia art. 70 par. 6 pkt 1 ordynacji w poprzednim brzmieniu był inny, a organy podatkowe poprzez swoją praktykę wypaczyły tę procedurę. Jak można to zmienić?

Należy doprecyzować sporny przepis ordynacji, aby jasno z niego wynikało, że zawieszenie biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego może nastąpić jedynie w przypadku, gdy zakończenie postępowania podatkowego nie jest możliwe z uwagi na toczące się postępowanie karne. Można sobie łatwo wyobrazić, że w wyjątkowych sytuacjach zakończenie postępowania podatkowego uzależnione będzie od prawomocnych ustaleń poczynionych w postępowaniu karnym i takie przypadki należałoby wziąć pod uwagę. Chodzi więc o to, aby przepis odnosił się wyłącznie do sytuacji, gdy toczy się postępowanie karne, które blokuje zakończenie postępowania podatkowego.

Jakie skutki – poza brakiem możliwości przedawnienia się zobowiązania podatkowego – obowiązuje praktyka ma dla podatników?

Osoby, wobec których nie było podstaw do postawienia zarzutów, żyją przez kilka lat ze statusem podejrzanego, co musi rodzić oczywisty dyskomfort. Ponadto może to im istotnie utrudnić czy wręcz uniemożliwić normalne funkcjonowanie, np. jeśli chodzi o podejmowanie zatrudnienia czy prowadzenie działalności.

ROZMAWIAŁ ŁUKASZ ZALEWSKI

postępowania karne skarbowe w trakcie postępowań podatkowych. Jednocześnie odsetek postępowań karnych skarbowych rozpoczętych w ostatnim kwartale roku, z końcem którego dane zobowiązanie się przedawniało, wynosił 83 proc. (208 przypadków). Organ zazwyczaj (206 przypadków, ok. 82 proc.) stawiał również zarzuty, co skutkowało zawieszeniem biegu terminu przedawnienia karalności czynu. Jednak jedynie w 18 proc. postępowań karnych skarbowych, w których postawiono zarzuty, doszło do wniesienia aktu oskarżenia do sądu. Jedynie w ok. 9 proc. przypadków, w których postawiono zarzuty, postępowanie karne skończyło się wydaniem wyroku skazującego. W badanej próbie wystąpiły również sytuacje, gdy podatnik dobrowolnie poddawał się karze, co mogło być spowodowane chęcią uniknięcia negatywnych skutków prowadzonego postępowania karnego.

O czym to wszystko świadczy?

Czyni to wysoce prawdopodobną tezę, że o fakcie i momencie wszczęcia postępowania karnego skarbowego nie decyduje przebieg postępowania podatkowego i ustalane w jego toku okoliczności faktyczne, ale czas pozostający do upływu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego – i wynikające stąd ryzyko jego wygaśnięcia. Niestety, organy kontroli skarbowej odmawiają udostępnienia informacji, które ponad wszelką wątpliwość potwierdziłyby instrumentalne